

Soạn bài Khóc Dương Khuê (Nguyễn Khuyến) - Ngữ văn 11

Hướng dẫn trả lời câu hỏi soạn bài:

Câu 1. Theo anh (chị), bài thơ này có thể chia thành mấy đoạn? Nội dung của mỗi đoạn là gì?

Trả lời

Bài thơ *Khóc Dương Khuê* có thể chia thành ba đoạn với nội dung từng đoạn như sau:

- Đoạn 1 (hai câu thơ đầu): Nỗi đau đột ngột khi mất bạn.
- Đoạn 2 (từ câu 3 đến câu 22): Những kỉ niệm tươi rói về tình bạn sống lại trong hồi tưởng của nhà thơ.
- Đoạn 3 (phần còn lại): Nỗi đau tắc nghẹn, hẫng hụt, chơi vơi khi đối diện với hiện thực phũ phàng (mất người tri âm, tri kỉ).

Câu 2. Tình bạn thắm thiết, thủy chung giữa hai người được thể hiện như thế nào?

Trả lời:

Văn chương từ khi lập quốc không thiếu những bài thơ khóc dân, khóc nước, khóc cho thời thế,... Riêng tư hơn, cũng không ít bài thơ các thi nhân xưa khóc chồng, khóc vợ. *Khóc Dương Khuê* của Nguyễn Khuyến nằm trong mạch cảm hứng đây tính nhân văn ấy nhưng nó có một mạch riêng bởi đó là một tiếng thơ khóc bạn, là nước mắt của một vị đại khoa viếng một vị đại khoa khuất núi. Phá bỏ hết những quy tắc thường thấy của một bài "điều văn", tiếng khóc bạn của Nguyễn Khuyến ùa thẳng vào lòng người đọc:

Bác Dương thôi đã thôi rồi,

Nước mây man mác ngậm ngùi lòng ta.

Câu thơ đọc lên nghe nhói đau, quặn thắt bởi cái sự không lành kia đến đột ngột quá. Câu lục ngắt nhịp 2/1/3 thể hiện đúng cái trường độ đứt đoạn của những tiếng nấc tắc nghẹn trong nỗi đau đến quá đỗi bất ngờ. Trong khi đó nhịp thơ dần trải và đều đặn ở câu bát làm nỗi đau lan toả ra khắp không gian, trời đất. Một tượng đài đáng kính, đáng trọng trong lòng nhà thơ vừa mất đi một cách quá bàng hoàng khiến người trong cuộc choáng váng, tiếc nuối mà biết rằng không thể cưỡng lại được.

Đau gắn với nhớ, càng nhớ càng đau. Hiện tại phũ phàng khơi gợi về những ngày tươi đẹp trong quá khứ để rồi khi những kỉ niệm kia vụt tan thì hiện thực lại càng gợi sự đốn đau quặn thắt hơn. Câu thơ lặng lẽ trôi về quá khứ, dựng dậy cả một thời "*quá khứ hoàng kim*" của tình bạn, với mấy chục năm trời gắn bó: Từ buổi đầu gặp gỡ ("*thửa đấng khoa ngày trước*") đến tận khi tóc bạc da mồi ("*Bác già tôi cũng già rồi*"); có lúc thật phong

Soạn bài Khóc Dương Khuê (Nguyễn Khuyến) - Ngữ văn 11

lưu tài tử ("*Thú vui con hát lựa chiều cầm xoang*") lại có khi chia sẻ cay đắng gian nan ("*Buổi dương cứu cùng nhau hoạn nạn*"),... Quả là một tình bạn đẹp tươi, thủy chung, bền chặt. Câu thơ đầy ắp kỉ niệm, hiện về tươi rói. Đường như nỗi đau mất bạn như đang muốn tựa vào quá khứ để níu giữ một cái đã vĩnh viễn mất đi. Nguyễn Khuyến không đối diện với quá khứ mà sống cùng nó, sống trong nó. Cái chết không thể chôn vùi được những giá trị tinh thần cao quý. Tình bạn nặng trĩu trong từng câu chữ. Cái tình không chỉ là yêu thương, quý mến,... mà là "kính yêu" - cái tình của hai trí thức lớn. Đoạn thơ hồi tưởng không ồn ào mà đắm thắm, thiết tha, sâu lắng.

Câu 3. Đây là một bài thơ có nghệ thuật tu từ đặc sắc. Hãy phân tích những biện pháp nghệ thuật tu từ thể hiện nổi trống vắng của nhà thơ khi bạn qua đời.

Trả lời:

Bài thơ rất thành công trong nghệ thuật tu từ, nhất là nghệ thuật sử dụng các câu hỏi tu từ trong đoạn cuối của bài thơ. Hàng loạt các câu thơ như: *Làm sao bác vội về ngay; Vội vàng sao đã mãi lên tiên*,... để rồi lắng đọng trong những câu thơ hụt hẫng, chơi vơi:

Rượu ngon không có bạn hiền,

Không mua không phải không tiền không mua.

Hư từ không dùng trong trường hợp này thật hợp và cũng thật sắc. Không mua rượu không phải vì không tiền, mà vì mất bạn. Không có tri kỉ thì độc ẩm chỉ tăng thêm nỗi xót xa. Chữ không tạo thành nghịch lí: Có tiền mà không mua. Chuyện uống rượu đối với nhà thơ đã thành "nghĩa tửu" bởi thế mà nó không chỉ còn là câu chuyện vật chất tầm thường nữa. Chỉ một cặp lục bát mà chồng xếp 5 chữ không diễn tả thật đúng cái trống vắng khủng khiếp khi mất bạn: Câu thơ không viết, câu thơ không biết đưa ai, chiếc giường treo không bạn, tiếng đàn ngơ ngẩn không tri âm. Ý thơ trống vắng, chơi vơi để rồi kết đọng trong tiếng khóc đáng thương của người bạn già tri kỉ:

Tuổi già hạt lệ như sương,

Hơi đâu ép lấy hai hàng chứa chan!

Câu thơ buồn nhẹ mà khơi gợi, xót đau, hờn tủi.